

Уруок технологическай картата

Учуутал: Петрова Екатерина Спартаковна, Нам улуунун М.К.Аммосов аатынан Хатырык орто оскуолатын саха тылын, литературатын учуутала.

Уруок тиэмэтэ: «Төрөөбүт норуоппут дьылҕата, сайдар кэскилэ”А.Е.Кулаковскай-Өксөкүлээх Өлөксөй “Ойуун түүлэ”поэматынан Кылаас: 11

Предмет: төрөөбүт литература.

Күнэ-ыйа: _____

Уруок сыала	
Үөрэтэр	Саха литературатын төрүттээбит улуу суруйааччы А.Е.Кулаковскай «Ойуун түүлэ» поэматын чинэтии,ааптар айымны нөнүө туох санааны эппитин билии, ырытыһы
Сайыннарар	Киэнник анааран толкуйдуур,тобулук өйдөрүн уонна бэйэ-бэйэлэрин кытта бодоруһар дьобурдарын, ситимнээх сангаларын сайыннары.
Иитэр	Төрөөбүт норуотугар бэриниилээх, дьонун-сэргэтин туһугар кыһаллар ыччаты иити.
Уруок тиибэ	Билиини-көрүүнү сатабылы ингэрэр уруок
Уруок көрүнэ	А.Е.Кулаковскай-Өксөкүлээх Өлөксөй «Ойуун түүлэ» поэматын түмүктүүр уруок
Уруокка туттуллар ньыма	Ырыналыыр толкуйу (тобулук өйү) сайыннары технологията
Хонтуруол көрүнэ	Бэйэни салайыныы, хонтуруолланыы, учуутал тэрийэр эйгэтэ,
Атын биридимизти кытары сибээһэ	Философия, тулалыыр эйгэ.экология

Уруок тугула	Бир.	Учуутал үлэтин	Үөрэнээччи үлэтэ	Уруокка туттуллар ньыма көрүнгэ	Үөрэх дэгиттэр үөрүйэхтэрэ	Туттар тэрил
I.Кириитэ	4 м	<p>Үөрэнээччилэри кытары дорооболоһуу. -Саха литературатын төрүттээбит, олобун устатын тухары норуот туһугар элбэх сыралаах үлэни үлэлээбит, кини сайдарын туһугар турууласпыт Улуу суруйааччыбыт «Ойуун түүлэ»поэмабытын түмүктээтибит Кини бөлүһүөк суруйааччы буолан, инники олобу киэнник анааран көрөн ырыналаан, тус дьонугар, эһиэхэ, онун идеялары баҕа санааларын айымныы нөнүө тиэрдэр. Бүгүн биһиги Өкөкүлээх Өлөксөй сүрүн санаатын ту бэйэ санаабытын кытары дьүөрэлээн ырытыһыахпыт. Оҕолоор, Өксөкөлүлээх Өлөксөй эһиэхэ илдьит ытар:</p> <p>“Үтүө үөрэхтэрин испитигэр инэрэн Ийэ кушпутун иитиэхтиэбин,салгын кушпутун алыптыабын буор кушпутун буҕатытыабын сайдыабын, үүнүөбүн ,тэннээх доҕор буолуобун»</p> <p>Кини бу этиитинэн эһиэхэ олус улахан суолталаах санааны этиэн баҕарар. ол санааны эһиги уруок устата үлэлээннит өйдүөххүт. Өйдөөн, оҕолор Улуу суруйааччы тыла өрүү сүрэххэ хаһан да сүппэттии хаалар....</p>	<p>Үөрэнээччилэр учууталы кытары дорооболоһоллор. Өксөкүлээх Өлөксөй туһунан санаан ылааллар, хайдах олобу олобутун, туох туһугар дьаныардаахтык үлэлэспитин. Поэма хас да пробеманы таарыйарын билии, хатылааһын.</p> <p>Бу айымныы нөнүө туох санааны тиэрдибитин саарбаҕалаан көрөллөр. Суруйааччы илдьитин болҕойон истэллэр. Ханник түһүмэххэ ааптар ити курдук эппитин толкуйдууллар. Туох ис номохтообун саарбаҕалыылар.</p> <p>Уруок устатын тухары туох сыаллаах үлэириллэрин өйдүүллэр ол үлэириллэригэр кинилэртэн туох ирдэнэрин учуоттаналлар. Соруктарын быһаарыналлар. Тэтэрээттэригэр уруок тиэмэтин, Өксөкүлээх илдьитин суруналлар.</p>	«Өксөкүлээхтэн илдьит»	<p><u>Бэйэни салайынар-дьаһанар сатабыл.</u> Тылын сайыннарар сыалы-соругу таба туруорунар, сатаан былаанныыр, туох түмүккэ кэлиэхтээбин билэр. Тугу билэрин-билбэтин, тугу ситэри үөрэтиэхтээбин арааран өйдүүр.</p>	Сурук

1.уруокка бэлэмнээһин Турукка киллэрийи												
II. Сүрүн чаас I«Киһи уонна айылҕа» (пааранан үлэ)	8 м	<p>Уруокпут тиэмэтэ «Төрөөбүт норуоппут дьылҕата, сайдар кэскилэ» диэн ааттабынан сибээстээн, эһиги элбэхтик бэйэ-бэйэбитин кытары үлэлэһиэххит, ситимнээх санаабытын сайыннарыахпыт. Өксөкүлээх Өлөксөй эһиэхэ бүгүн бэйэтин санаатын тиэрдэр этиилэри бэлэмнээбитэ. Бастакы этиитин илдьиттиир “Үрүн Аар тойон тыынар тыыннаах биистэрин ууһун элбэҕи, үгүһү үөскэспитэ да, ону баара хор бу иннинэн сирэйдээх, эргийэр иэччэхтээх, борон ураанхай обургу...”</p> <p>Учуутал пааранан олорор үөрэнээччилэргэ карточкалары түнэтэлиир.</p> <p>-Эһиги бэйэ-бэйэбитин кытары сүбэлэһэн баранһыт, ааптар этиитинэн тугу этээри гыммытын быһаарабыт, проблема (айымньыттан уонна билинни олохтон) таһаарабыт уонна ону хайдах кыайыахха сөбүн санаабытын этинэбит. Бүтэн баран хас биирдии паара үлэбитин кэпсиигит, атыттар санаабытын этиэххитин сөп.</p>	<p>Үөрэнээччилэр ааптар маннайгы этиитин болҕойон истэллэр.</p> <p>Сыһ. №1</p> <table border="1" data-bbox="996 528 1440 826"> <tr> <td data-bbox="996 528 1144 751">Проблема (айымньыттан)</td> <td data-bbox="1144 528 1292 751">Проблема (билинни олохтон)</td> <td data-bbox="1292 528 1440 751">Бэйэн санаата, проблематтан тахсыы</td> </tr> <tr> <td data-bbox="996 751 1144 826"></td> <td data-bbox="1144 751 1292 826"></td> <td data-bbox="1292 751 1440 826"></td> </tr> </table> <p>Үөрэнээччилэр пааранан олорон үлэлиллэр. Кинигэттэн ааптар ити этиитинэн тугу этэ сатаабытын булаллар, ону тэнэ бэйэлэрин санааларын кытары холбуу ырыталлар. Киһи уонна айылҕа туох сүдү күүстээхтэрин айымньыттан булан дакаастыыллар уонна билинни олоххо экологияҕа көстөр сытыы ыарахаттары кэпсииллэр. Түмүккэ уопсай биир санааҕа кэлбиттэрин кэпсииллэр.</p>	Проблема (айымньыттан)	Проблема (билинни олохтон)	Бэйэн санаата, проблематтан тахсыы				“Санаа аабыы сурунаала” (тобулук өйү сайыннараар Технология)	<p>Тус санааны, сыһыаны салайаны үөрүйэҕи сайыннарыы</p> <p><u>Бэйэ-бэйэни кытары бодоруһар дьоһуру сайыннарыы</u></p>	Интер. Дуоскаҕа суруйааччы илдьитэ көстөн турар Карточкалар
Проблема (айымньыттан)	Проблема (билинни олохтон)	Бэйэн санаата, проблематтан тахсыы										

Интервью «Өксөкөлүүн кэпсэтии» (үстүү бөлөбүнэн үлэ)	10 м	Иккис сорудахпытыгар үстүү бөлөбүнэн үлэлиибит. Өксөкүлүүн кэпсэтиигэ хас биирдии бөлөх сүбэлэһэн баран, боппуруо толкуйдуугут, оруолунан оонньоон көрдөрөбүт. Айымньыттан үөскээн тахсыбыт уонна билинни олоххо баар ыарахаттары холобурдаан санаатын истиэххитин сөп.	Үөрэнээчилэр бэйэ-бэйэлэрин кытары сүбэлэһэн баран, оруолларын үллэстэллэр. Боппуруотарын толкуйдуулар уонна уочаратынан бөлөхтөр кэпсэтиини оонньоон көрдөрөллөр Түмүккэ, бөлөхтөр санааларын этинэллэр	Оруолунан оонньоонун (оонньоу техн)	Бэйэни салайынар-дьаһанар үөрүйэби сайыннарыы. Бэйэ тылын саппааһын билини, билбэтэбин билэ сатааһын, толкуйдаан оноруу	Карточка
3. Эти-сиини чэбдигирди	3 м	Кыратык сынньан түһэн ылыаххайын. Кылаас иһигэр төһө баҕар хааман бэйэ-бэйэбитин кытары дорооболоһун. Ким аамай элбэхтэ дорообоспут бу оонньоуга кыайыылаах тахсар. Миэстэбитигэр олоробут, харахпытын симэбит. Арыябыт уна диэки, ханас диэки үөһэ аллараа көрөбүт	Учуутал этэр этиитин толороллор. Эти-сиини чэбдигирдэр хамсанылары көхтөөхтүк онороллор		Бэйэни салайынар-дьаһанар үөрүйэби сайыннарыы <u>Бэйэ-бэйэни кытары бодоруһар дьобуруу сайыннарыы</u>	

<p>3 «Сахам сайдар кэкилэ” Иккилии Бөлөбүнэн үлэ</p>	<p>13</p>	<p>Бүтэник үһүс түһүмэхпитигэр, урук сабаланыыта истибит илдьиппипитигэр төннүөххэ. Дьэ, Өксөкүлүүн да кэпсэтэн баран кини туох санааны эпитин биллигит? -Саамай сөп, саха норуота тыыннаах хааларэтиитин эпит эбит. Дьэ, билигн саха норуота хайдах сайдылаах норуот буолуон сөбүн эниги ааптар аатыттан уонна тус бэйэбит ааккытыттан токуйдаан бырайыак толкуйдуугут. -Бырайыак онороргутугар туох сыаллаах-соруктаах онороргутун, туох этиилэри киллэрэбит, билигнни олоххо онтукабыт төһө тоҕоостообун , сонуннаабын быһаарабыт. -Бырайыак оноруох иннинэ, бары бөлөбүнэн сүбэлэһэбит. Бэйэ-бэйэбит санаатын сэнээрэн истэбит,ырытыһабыт. Саха сириг төрөөбүт дойдугутун хайдах инники өттүгэр сайыннарыа этигитий? Бырайыаккыт олоххо хаһан киириэн сөбүн эмиз саарбажалаан көрөбүт.</p>	<p>Үөрэнээччилэр иккилии бөлөбүнэн олоролор. Сахам сайдар кэскилэ дин ааттах бырайыак толкуйдуулар. 1Сыала-соруга 2Тоҕоостооҕо 3Сонуна 4Этиилэрэ 5Түмүк Бөлөбүнэн үлэбэ бэйэ-бэйэлэрин кытары бодоруһаллар, араас этиилэри толкуйдуулар, санааларын этинэллэр. Уопсай биир санааба кэллэр. Кыаллар кыаллыбыт түгэннэрин бэлиэтиллэр баба санааларын тирдэллэр Бөлөхтөр бэйэ-бэйэлэригэр боппурус бэрсэллэр. Санааларын этинэллэр.</p>	<p>Бырайыактааһын ньымата</p>	<p>Билэр-көрөр үөрүйэби сайыннарыы, бодоруһар дьобурдарын сайыннарыы</p> <p><u>Бэйэ-бэйэни кытары бодоруһар дьобуру сайыннарыы</u></p> <p>Тус санааны,сыһаны салайаны үөрүйэби сайыннарыы</p>	<p>карточкалар</p>
--	-----------	---	---	-------------------------------	---	--------------------

Сыаналаны ы	5 м	<p>Күндү үөрэнээччилэр, билигин тус бэйэбит уруок устатын тухары хайдах үлэлээбишпитин сыаналаныаххыт. Тугу ананы биллигит, өйдөөбөтүгүт, туохха ыарырбаттыгыт.(карточканы түнэтии, хайдах толороллорун быһаары)</p> <p>-Уруокпут сүрүн сыала туох этэй, ол сыалбытын ситиһээри ханнык сорукутары аастыбыт?Барытын туруоруммут сыалбытын-сорукупутун ситистибит дуо?Туохпут сатанна сатаммата?</p> <p>Уруокпут сүрүн санаатынан уруок сабаланыта суруйааччы илдьиттээбит этиитэ буолар. Норуоппут хайдах урут уонна билигин дьылжалаабын ырытан көрдүгүт, хайдах сайдар кэскиллээбин кытары эттигит. Эһиги ,санаабытыгар ол санааларгыт төһө туолуохтарың сөбүй?</p>	<table border="1" data-bbox="965 129 1458 427"> <tr> <td></td> <td>+/-</td> <td>?</td> </tr> <tr> <td>Киһи уонна айылҕа</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Өксөкүлүүн кэпсэтии</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Сахам сирэ сайдар кэскилэ</td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <p>Сыһ..№ 2</p> <p>Үөрэнээччилэр биирдиилээн карточканы толороллор, бэйэлэрин сыаналаналлар. Санааларын этинэллэр. Уопсай ханнык түһүмэҕи биһирээбиттэрин кэпсииллэр. Туохха ыарырбаппыттарың эмиэ этинэллэр.Учууталы кытта уруок уопсай сыаналааһының таһаараллар</p>		+/-	?	Киһи уонна айылҕа			Өксөкүлүүн кэпсэтии			Сахам сирэ сайдар кэскилэ			«Сыаналаныы түннүгэ»	Тус санааны,сыһыаны салайаны үөрүйэҕи сайыннарыы Сатаан бэйэтин сыаналанар, туохха ыарырбаппыт өйдүүр, онтукайын кэпсиир, ырытар. Атын үөрэнээччилэри кытта табыгастаахтык алтыһар.	Сорудах таах холбуйа, кынатта р.
	+/-	?																
Киһи уонна айылҕа																		
Өксөкүлүүн кэпсэтии																		
Сахам сирэ сайдар кэскилэ																		
Түмүк	3 м	<p>Дьыэбэ үлэбитигэр, толкуй сурук суруйабыт «Өксөкүлээх Өлөхсөй илдьиттиир..».</p> <p>-Хас биирдии киһи бэйэтин норуотун таптыахтаах, кининэн киэн туттуохтаах. Төрөөбүт норуоккут сайдарын туһугар тус бэйэ кылааккытын киллэрэргитин умнуман.</p> <p>Көрсүөххэ диэри!</p>	<p>Үөрэнээччилэр дьыэбэ үлэлэрин суруналлар.Айымныы тула ырытыһан, сэһэргэһэн, араас соруудахтары толорон баран төрөөбүт норуоппунан киэн туттуоохтаахпын сайыннарыахтаахпын диэн өйдүүр.Норуотун дьылбатыгар кыһаллар иэйиитэ уһуктар</p>		Тус санааны,сыһыаны салайаны үөрүйэҕи сайыннарыы	.												

Сыһыары №1 “Санаа аабы сурунаала”

Пробл ма (айымньыттан)	Проблема (билигни олохтон)	Бэйэн санаата, проблематтан тахсыы

Сыһыары №2 “Сыаналаны түннүгэ»

	+/-	?
Киһи уонна айылҕа		
Өксөкүлүүн кэпсэтии		
Сахам сирэ сайдар кэскилэ		